

Slovenski dom

Stev. 70

V Ljubljani, četrtek 27. marca 1941

Leto VI.

Nj. Vel. kralj Peter II. prevzel oblast

Kraljevi nastopni proglas pravi, da je nalog za sestavo nove vlade dobil general Simovič in da je namen sprememb ohranitev miru na zunaj in na znotraj. Velike manifestacije v Belgradu in po državi

Belgrad, 27. marca. Belgrajska kratkovalovna postaja je dopoldne oddala naslednji razglas:

Vsem Srbom, Hrvatom in Slovincem! V teh težkih trenutkih za nas vse, sem se odločil, da prevzamem sam oblast v svoje roke. Ministri so z razumevanjem odstopili, vojska in mornarica pa sta se mi takoj stavili na razpolago. Kličem vse Srbe, Hrvate in Slovence, da se zbero okrog prestola in da se tako obvaruje red na znotraj in mir na zunaj. Naročilo za sestavo vlade sem dal generalu g. Dušanu S. Simoviču.

Z vero v Boga kličem ljudstvo, da izpolnjuje svojo dolžnost do kralja in domovine.

Peter II.

Belgrad, 27. marca. g. Po izidu kraljevega proglasa so se nepregledne množice ljudstva po vsej državi takoj zgrnile v veličastne sprevede. Na sto in sto tisoče državljanov je manifestiralo za kralja v sprevedih z zastavami in cvetjem. Po vseh mestih manifestacije iz ure v uro silno naraščajo. Množice z nepopisnim navdušenjem vzklikajo mlademu jugoslovanskemu kralju Petru II. in mandatarju generalu Simoviču.



Pregled dogodkov na evropskih in afriških bojiščih

Letalski in drugi boji v Abesiniji

Nekje v Italiji, 27. marca. Stefani. 292. italijansko uradno vojno poročilo pravi:

Severna Afrika: Italijanska in nemška letala so uspešno bombardirala zbirališča sovražnikovih motoriziranih oddelkov. V noči med 24. in 25. marcem so sovražnikova letala napadla Tripolis. Naša lovka letala so izvedla uspešen napad na letalsko oporišče Heraklion na otoku Kreti. Eno sovražnikovo letalo je bilo uničeno na tleh. Sovražnikova letala so napadla nekaj naših oporišč v Egejskem morju. Več ljudi je bilo ranjenih.

Vzhodna Afrika: Bitka okrog Keren se nadaljuje in postaja vedno bolj ogorčena. Izgube so zelo velike na obeh straneh. V predelu Gala-Sidamo so bili odbiti vsi sovražnikovi poskusi, zlasti napadi pri Pabusu. V bojih pri Kerenu je prišlo tudi do letalskih spopadov in pri tem so naša lovka letala zbrala en Hurricane. Naš bombniški oddelček je izvedel uspešen napad na neko sovražnikovo letalsko oporišče in je bilo pri tej priliki zadetih več letal.

Kairo, 27. marca. Reuter: Angleško vrhovno poveljstvo:

Libija: Manjši oddelek sovražnikovih vojakov je zavzel v ponedeljek El Ageilo, s katere so se naši oddelki umaknili pred prihodom sovražnika. Eritreja: Naše čete so zavzele nove postojanke, ki varujejo Keren. Odbiti je bil še en sovražnikov hud protinapad in pri tej priliki smo ujeli večje število sovražnikovih vojakov in zasegli več vojnega materiala.

Abesinija: Operacije se še naprej nadaljujejo na vseh odsekih bojišča in se ugodno razvijajo.

Britanska letala so večeraj izvedla številna bombardiranja v Eritreji in Abesiniji in vrgla mnogo ton eksploziva. V noči od 24. na 25. marca je bil bombardiran tudi Tripolis.

Južno afriško letalstvo je bombardiralo 24. tm. glavno železniško progo severno od Diredave. Neposredno so bili zadeti mostovi, železniška postaja in železniška postaja.

Keren je bil spet močno bombardiran. Italijanske čete se močno branijo, ne morejo pa pretrgati angleškega obroča okoli mesta. Italijanski protinapadi so do sedaj imeli ta učinek, da so

povzročili na obeh straneh precejšnje število mrtevih. Boji za Keren še vedno trajajo.

Spet mirna noč nad Anglijo in Nemčijo

Berlin, 27. marca. DNB. Demško vrhovno poveljstvo poroča: Včeraj so nemška letala potopila blizu angleške obale za 5000 ton brodovja, 15.000 ton sovražnikovega trgovskega brodovja pa je bilo hudo poškodovanega.

Včeraj so nemška letala izvedla napad na neko tovarno v nekem industrijskem mestu. Napad je bil uspešen. Pri letalskih spopadih v bližini južne angleške obale je bilo zbito eno sovražnikovo letalsko letalo vrste Spitfire. Na Severnem morju je nemška patrolna ladja zbrala eno sovražnikovo torpedno letalo. Preteklo noč sovražnikova letala niso letela nad nemškimi ozemljem, prav tako pa tudi ne nad zasedenimi kraji.

London, 27. marca. Reuter: Letalsko ministrstvo sporoča: Preteklo noč ni bilo nikjer nad Anglijo sovražnikovega letalskega delovanja. Angleška prestolnica je še šesto zapovrstno noč preživela brez alarmnega znaka, kar pomeni najdaljšo nočno dobo brez bombardiranja od meseca januarja. Izvedelo se je, da so v torek

Japonski zunanji minister v Berlinu Macuokova poslanica nemškemu narodu

Berlin, 27. marca. o. AP: Včeraj je v nemško prestolnico dopotoval japonski zunanji minister Macuoka. Prirejen mu je bil sprejem, kakor doslej samo tujim kraljevim gostom. Po ulicah so ministra pozdravljali tisoči in tisoči prebivalstva, zlasti navdušene so bile manifestacije pred kancellersko palačo, kjer se je množici pokazal na balkonu tudi kanceler Hitler.

Japonski zunanji minister je po prihodu v nemško prestolnico naslovil na nemški narod naslednje besede:

Ker je zveza treh držav postala stvarnost, bo japonski narod z vami v veselju in tudi v nesreči. Ima popolno vero v visoko Hitlerjevo osebnost in v izredne lastnosti nemškega naroda.

dopoldne angleška lovka letala zbrala eno sovražnikovo bombnik nad izlivom Temze.

Angleška podmornica »Surgeon« je potopila sovražnikovo ladjo-cisterno ob norveški obali. Potopljena ladja ima približno 8000 ton.

Torpetno letalo vrste Beaufort je z nenadnim napadom ob holandski obali potopilo 6000-tonsko nemško preskrbovalno ladjo.

Edino na vzhodni obali Anglije je bilo vrženih nekoliko bomb, bombe pa niso povzročile večje škode in tudi smrtnih žrtev ni mnogo. Včeraj so Angleži sestrelili dve sovražni letali.

Zatišje tudi na albanskem bojišču

Nekje v Italiji, 27. marca. Stefani. 292. italijansko uradno vojno poročilo pravi:

Grško bojišče: Običajno delovanje topništva. Italijanska letala so večkrat bombardirala na desni obali reke Levoli skladišča sovražnikovih oddelkov.

Atene, 27. marca. o. Atenska agencija. Na albanskem bojišču so bili včeraj krajevni boji in patrolno udejstvovanje. Na albanskem bojišču je zavladalo popolno zatišje po italijanskih ofenzivah.

Italijanska letala so napadla naše ladje v Egejskem morju, ne da bi povzročila kakšno škodo.

Japonski narod ne bo zaostal za vami niti po zvestobi, niti po neustrašenosti in trdni odločnosti, da se svet uredi na temelju novega reda. Mi moramo živeti v bodočnosti, ne pa nazaj. Vzor, ki mu je japonski narod nad vse zvest, je v oni skladni svetovni skupnosti z prostorom za vse narode, za uresničenje njihovih želja in izpolnitev njihovih poslanstev, vzor, ki je bil japonskemu narodu od nekdaj dan v vodilo, in ki je temeljni kamen cesarstva. Ta vzor je dobil svojega jasnega izraza v uvodu pogodbe med tremi državami. To je stvarna podlaga pogodbe. Ne bi mi bilo treba pripomniti, da srca našega naroda bijejo za nemški narod v velikanskem boju, ki se zdaj odigrava.

Vesti 27. marca

Romunska vlada je odpoklicala svojega poslanika v Rimu Voiena, javlja United Press iz Bukarešte.

Ce bi Amerika sklenila dati svoje vojne ladje za spremstvo prevozov orožja v Anglijo, bi Nemčija in Italija to smatrali kot vojno dejanje, trdi »Popolo di Roma«, ki dostavlja, da vsak dan, ki preteče, dokazuje kako brez koristi je ameriška pomoč Angliji.

Združene države in Kanada so sklenile sporazum o izdelovanju vojnih ladij v ladjedelnicah na Velikih jezerih, poroča Reuter.

Ameriški senat je s 67 proti 9 glasom potrdil zakon o kreditu 7 milijard dolarjev (600 milijard dinarjev) za izvedbo načrta o pomoči demokracijam.

Odnosaji med Japonsko in med Sovjeti se bodo izboljšali, za kar si zdaj zlasti močno prizadeva Japonska. Prezgodaj pa bi bilo govoriti kaj natančnejšega o uspehu teh prizadevanj in o tem, kakšen bi utegnil biti bodoči sporazum, je izjavil japonski poslanik v Rimu listu »Tribuna«.

Zaradi nemškega ukrepa, da se blokada proti Angliji razširi tudi na Islandijo se bo pomorska in letalska vojna raztegnila do obal Grönlandije. Nemčija hoče s tem preprečiti, da bi Islandija postala pribežališče za angleške trgovske ladje na potu iz Amerike ter oskrbovališče za angleške pomorske in letalske vojne sile, izjavljajo v nemških političnih krogih, kakor poroča Associated Press.

Francoski poslanik v Parizu, de Brinon je včeraj govoril pariškim časnikarjem ter jim dejal, da je maršal Petain prepričan, da mora Francija sodelovati pri ustvarjanju novega evropskega reda in da hoče biti sposobna za sodelovanje z zmagovito Nemčijo, poroča United Press.

Angleški minister za Indijo, lord Amery, bivši borec s solunske fronte ter imetnik odlikovanja Belega orla z meči, je včeraj imel v londonskem radiu daljši govor v srbsčini. V govoru je slavil jugoslovansko vojaško junaštvo (ter napovedal jugoslovanskemu ljudstvu slavno Lodočnost).

Brazilske zunanje ministrstvo sporoča, da je bil blizu Aleksandrije bombardiran brazilski parnik »Taubate« in da je vlada zaradi žrtev in škode pri tem napadu poslala vojskujočim se državam v Evropi oster protest.

Nov Rooseveltov odposlanec za Anglijo

New York, 26. marca. Reuter: Podpredsednik sveta zasebnega letalstva Warner je včeraj z letalom odpoval v London. Warner je dodeljen posebnemu Rooseveltovemu odposlancu Harimanu, ki je že v Angliji.

Nemiri v Siriji

Vichy, 27. marca. o. AP: Iz vladnih krogov poročajo, da je guverner v Siriji general Dentz odložil svoj obisk v Vichyju zaradi sedanjih razmer na Bliznjem vzhodu, ki so preresne, da bi dovoljevale daljšo guvernerjevo odsotnost iz Sirije. Zaradi nacionalistične agitacije in zaradi pomanjkanja živeža so v Siriji izbruhnili resni nemiri, ki trajajo že od 28. februarja. Nemire podžigajo po zahtudi francoskih krogov tuji agenti. Francoske oblasti so bile prisiljene izdati posebno ostre ukrepe v Damasku, kateremu so vzeli vse zveze z ostalimi mesti v Siriji.

Razporeženje v bolgarskih vaseh

Sofija, 26. marca. DNB: Bolgarski notranji minister Gabrovski, ki se je vrnil z nadzorstvenega potovanja po državi, je izjavil za stopnikom tiska, da je povsod z občudovanjem opazoval vedenje bolgarskega ljudstva in tudi korektno vedenje nemških čet. Gabrovski je nato izjavil, da so se kmetje pogosto postavljali v več kilometrov dolge špalirje, da bi lahko opazovali prehod nemških čet. V številnih vaseh so kmetje izjavili, da obžalujejo, da nemške čete niso šle skozi njihove vasi. Nato je minister izjavil, da bo prav kmalu gotov del mobiliziranih kmetov in konj odšel domov na pomladanska dela.

Japonski načod presel Boga, naj moč in neustrašenost nemškega naroda prineseta čim hitrejšo zmago za njegovo stvar.

Prihajam na povabilo nemške in italijanske vlade in upam, da se bom za svojega bivanja v teh državah nekaj naučil in imel od tega korist tako, da bom lahko še več pripomogel k tesnejšemu sodelovanju z zavezniškimi narodi.

Prosvetni minister dr. Krek o delavskem združništvu

Belgrad, 27. marca. Prosvetni odsek Jugorasa je v zadnjem času začel za svoje člane prirediti prosvetne večere. Na prvem takšnem večeru je govoril ministrski predsednik in predsednik Jugorasa Dragiša Cvetković, predsedničin pa je pred zbranim delavstvom govoril prosvetni minister dr. Krek, ki je v svojem govoru med drugim izjavil naslednje:

»Naš spoštovani gospod predsednik Dragiša Cvetković je poudaril na prvem večeru prosvetne sekcije Jugorasa, da se mora naša narodna delavska organizacija okrepiti na gospodarskem polju in da mora ustanoviti še prave delavske zadrugne organizacije po vsej državi. To novo zamisel moramo v skladu z razmerami v posameznih krajih postopno izvajati. Morda je gospodarsko organiziranje najtežje in tudi najbolj tvegano, toda tako važno je, da dozdaj v zgodovini delavskega gibanja ne vemo za nobeno gibanje, ki bi ostalo brez svoje lastne zadrugne organizacije. To velja za delavska gibanja vseh barv in vseh vrst v zadnjih stoletjih v Evropi, pa tudi za najnovejše poskuse, ki se kot totalitarni sistem izogibajo svobodnega združništva in svobodnih združnih organizacij, da bi vsega človeka-delavca priključili na državno organizacijo.

Poleg konzumnih zadrug je delavstvo ustanovilo tudi proizvodniške zadrugne, v začetku v obliki obrtnih zadrug, pozneje pa v obliki zadrugnih tovarn, oziroma zadrug, ki so gosposdarji produktivnih sredstev. Številne države so uvideli, koliko koristi prinašajo narodnemu gospodarstvu delavske zadrugne ter so zato združništvo začele podpirati tudi z državnimi sredstvi.

Dve vodilni misli vodita delavsko združništvo: 1. načelo samopomoči, t. j. težnja, da delavec pride čim čim bolj do potrebnih stvari in 2. privzgotjiti je treba smisel za skupnost.

Zgraditev nove in boljše družbe, kot je sada-

nja, je mogoča samo tedaj, če najdemo poleg novih združnih ustanov za zaščito širokih delavskih množic, za zaščito in zavarovanje življenja, zdravlja in pravic delovnih ljudi, ustvarimo tudi res novega človeka, ki bo prekaljen in prepričan, da je skupno tovariško sodelovanje na gospodarskem polju potrebno, ter da edino prinaša rešitev malim in siromašnim. To je tudi razlog, zakaj je delavstvo neprenehoma delalo na to, da dobi svoje zadrugne ustanove, svoje zadrugne organizacije.

Tovariši! Vso zahvalo smo dolžni našemu spoštovanemu predsedniku, da je v svojih programatičnih besedah postavil tudi pot delavskemu združništvu. Naučili smo se neprenehoma delati na to, da bi jugoslovanska delavska zveza pomenila čedalje večjo stvarjalno in državno moč našega ljudstva. S svojim delom hočemo dokazati, da smo pripravljeni izpolniti vse dolžnosti do narodne celote na vseh poljih človeškega življenja. V današnjem težkem času evropske vojne se zavemo, da moramo napeti vse svoje sile za izpolnitev in dvig naše domače proizvodnje in čim večji dvig blaginje našega ljudstva. Hvaležni smo vsem, ki branijo naš narod pred strahotami uničujoče vojne ter ga vodijo po poti miru in napredka. Legije članov jugoslovanske delavske zveze so armada zavednih in vestnih jugoslovanskih državljanov. To jedrnat svet, ki v tem zgodovinskem času smatra, da mu je najsveteljša dolžnost, da tesno združen okoli prestola kralja Petra II. z zahvalo in spoštovanjem podpira nad vse modregakrmarja naše državne ladje, kneza namestnika Pavla, da dočakamo brez velike in nepotrebne škode za ljudstvo mi vsi, Slovenci, Hrvati in Srbi polni globokega duha in vztrajnosti rešimo in mirnejše dni človeške zgodovine v novem in boljšem družabnem redu, v katerem bo spoštovan in cenjen tvorec vseh človeških dejanj: delavec in njegovo delo.

Ljubljana od včera do danes

Včeraj je bilo pusto in oblačno, za danes pa Herschel, stari, znameniti mož napoveduje dež in sneg. Ta vremenski učinek ima dober sloves, malokdaj nas je še potegnil. Bomo videli, kako se bo danes obnesel.

Uradni obisk pri »skrivatorju«!

Kolikokrat so že oblasti opozarjale na razne »hrčkanje«, ki zbirajo doma »zimске zaloge« za hude čase! Kolikokrat so časopisi pisali o teh škodljivcih svojih bližnjih! Pa se še vedno dobe taki ljudje, ki zbirajo doma cele kupe živil. Vseh seveda oblastni organi ne morejo najti, tu pa tam pa vendarle koga zagrabijo za vrat.

Tako se je zdaj zgodilo tudi nekomu, ki je svoj čas z visokega šolskega mesta učil mladino državljanov in socialnih dolžnosti. Oblastni organi so prišli v njegovo stanovanje in ugotovili, da je mož tudi član zloglasnega »Društva skrivatorjev«. Skrivalec je namreč v neki šrambi take zaloge vseh mogočih živil, da se še vrata niso dala odpirati. Najbolj suhi med oblastnimi organi je komaj zlezal v šrambo skozi vežo med vrati. Seveda so gore živeža organi vzeli s seboj, »skrivator« pa bo dobil zaslužen kazen.

Pazite, da ne boste stresali!

Vse vozniške, prevoznike in stavbenike, ki prevažajo razne stvari, blago ali gradivo po mestnih cestah in ulicah, opozarja mestno poglavarstvo, naj posvete večjo pažnjo nalaganju vozov. Velikokrat razni vozniški vozovi preveč naložene vozove premoga, žaganja, apna in drugih stvari, da jih med vožnjo trosijo po cestah. S tem delajo vozniki škodo svojim naročnikom, ker jim pripeljejo manj nego je naročenega, na drugi strani pa ponesnažijo ceste in ulice ter tako kršijo mestni cestni red. Odsej bodo vsi tako malomarni vozniki strogo kaznovani in jih bo cestni nadzornik vselej zavrnil nazaj do skladišča, kjer bodo morali odložiti preveč naloženo blago.

Delo Stavbne zadruge državnih uslužbencev v Celju

Celje, 26. marca. Uradniška stavbna zadruga v Celju je imela svoj 29. redni letni občni zbor. Namen zadruge je, da pospešuje gradnjo zdravil in ceninskih stanovanj. Doslej je Zadruga zgradila tri zadrugne hiše za družinska stanovanja svojih članov ter v tem cilju gradbene sekcije sklepala ugodna posojila za svoje člane za gradnjo lastnih domov. Z gradbenimi posojili s prevzemom jamstev za potrebne kredite ter deloma z nabavo stavbišč je bilo omogočeno 36 članom, da so si postavili last-

ne domove. Zaradi svetovnih dogodkov so nastale težkoče za nabavo ceninskih dolgoročnih kreditov za pospeševanje lastnih domov in za zidanje združnih hiš.

Zadruga šteje 70 članov, 55 od teh že sedaj uživa sadove smotnega zadrugnega poslovanja. V vsej dobi svojega obstoja je bil mnogim obrtnikom in njihovim delojemalcem nudila prilika za primeren zaslužek, v zadnjih 9. letih pa je zadruga tudi podpirala razne človekoljubne ustanove: Dijaško kuhinjo, Krajevno zaščito otrok in Proti-

tuberkulozno ligo, vrhu tega pa je še ustanovila poseben članski pomožni sklad, ki ima sedaj že 4.850 din. Za nabavo potrebnih gradbenih sredstev za zadrugne domove je Zadruga uvedla 1. julija 1939. stalno štednjo, sprejema pa tudi vloge od članov in nečlanov, da le tem omogoči zbiranje lastne glavnice za gradbene ali druge potrebe. Vsi njeni skladi — rezervni, stavbni, obnovni in drugi — znašajo s prištejem lanskega leta približno 325.000 din. Z ozirom na prometno vrednost treh enonadstropnih hiš v Jenkovi ulici in višje vrednosti efektov je pa premoženjsko stanje mnogo višje od bilancnega. Bilanca izkazuje med aktivni skupno 441.581,47 din. S svojim dosedanjim poslovanjem je Zadruga dokazala, da je njena ustanova potrebna in vredna sodelovanja vseh državnih in javnih uslužbencev. S tem se krepi obstoj in ugled Zadruge, pomnoži kreditna zmožnost ter daje njenemu odboru pobudo za nadaljnje otvoritve. Pogoji za sprejem so lahki, deleži po 500 din so plodonosno naloženi.

Ker stanovanjsko vprašanje v Celju še dolgo ne bo rešeno, naj bi vsi državni in samoupravni uslužbenci postali člani te Zadruge ter jo v času, ko stopa v 30. leto svojega obstoja, moralno podprli v borbi proti stanovanjski mizeriji.

OBČNI ZBOR MARIBORSKIH PEKOV

Maribor, 26. marca.

Danes popoldne je bil v prostorih hotela Orel občni zbor tukajšnjega pekoveškega združenja. Zbor je bil lepo obiskovan ter so se ga udeležili tudi zastopniki pekovskih združenj iz drugih krajev. Mestno občino je zastopal obrtni referent g. dr. Senkovič.

Zbor je začel in vodil predsednik združenja g. Koren, ki je podal izbrano predsedniško poročilo, v katerem se je dotaknil vseh preteklih vprašanj, ki sedaj pritiskajo pekovski obrt. V svojem poročilu je pozdravil ustanovitev samostojne obrtniške zbornice ter izrekal zahvalo banki upravi, ki je uvidela potrebo po nadaljnjem obstoju pekovskih združenj. Dalje se je bavil s vprašanji naše prehrane ter v zvezi s tem pohvalno omenil delo mestne občine, njenega preskrbovalnega urada in njenega vodjo ravnatelja Jožeta Lekana. Spomnil se je tudi pokojnega dr. A. Korošca in z lepimi besedami počastil njegov spomin.

Tajniško in blaginjsko poročilo je podal gospod g. Bender. Iz tega poročila posnemamo, da je združenje 31. dec. lanskega leta imelo 111 članov s 140 pomočniki in 68 vajenci. Od tega časa pa se je število pomočnikov znižalo, kar kaže na

Jegličevci — ljubljanski klub ima sestanek dne 3. aprila t. l. ob 8 pri Činkolu (vis-à-vis gimnazije na Poljanski c.).

Moka, mast in drugo v kriminalu

Razprave o tatvinah živil. Moka po 20 din kilogram - Tatvine pšenice

Ljubljana, 27. marca.

Na gladini življenjskega morja se vzpenjajo besneči valovi ogorčenja boja in strasti sovraštva, drve valovi za obstanek narodov, tam na dnu tega morja plavajo grabežljivi elementi, ki se skušajo brezvestno okoristiti s stiskami ljudskih množic. Grabeži vporabljajo pomanjkanje vseh najnujnejših potrebščin za eksploatacijski objekt, ki naj jim donosa koristi in dobičke. Med temi elementi se gibljejo dve skupini. Ena, ki skuša po špekulacijah navidezno pošteno doseči svoje dobičke, druga, ki si živila prisvaja na vlomilskotatinske načine. Pri raznih sodiščih v Sloveniji je bilo že mnogo kazenskih razprav proti navijalcem cen, verižnikom in premikačem živil. V Ljubljani na okrajnem sodišču so se vrstili mokaarji in peki. Obtoženi so bili zaradi prestopkov po uredbi o kontroli cen in uredbi o pobijanju draginje. Večidel so bili ti ljudje oproščeni.

Skrivno verižništvo se je zadnji čas sila bohotno razpaslo povsod, po mestih in na deželi. Ze prihajajo kratka poročila, kako skušajo brezvestni verižniki, ki so se praktično izvežbali v verižniških poslih že med prvo svetovno vojno, navijati cene navzgor. Moko prodajajo ti špekulanti za horendne cene. Pravijo, kar ni pretirano, da lahko človek v Ljubljani dobi belo moko brez kart. Toda cena? Kg bele moke brez kart je od 15 do 20 din! Mnogi plačujejo to ceno za moko! Drugače pa se čujejo vedno pogostejše pritožbe, da primanjkuje v Ljubljani bele moke za najnujnejše potrebe v kuhinjskem gospodinjstvu!

Od lanske jeseni naprej so se v Ljubljani izvežbali specialisti za iskanje in izsledovanje živilskih zalog in vlamljanje v kleti, kjer so shranjene kake zaloge moke, masti, olja, sladkorja in kave. Ti specialisti so tudi izvrstne podstrešne podgane, ki prevahajo tam vsako šrambo in odpirajo velike zaboje. Kronika je od jeseni do sedaj zaznavala že veliko število tatvin raznih živil. Mnogo tatov je prijavljenih sodišču. Računajo, da so vlomilci v kleti

razmere, v katerem se nahaja sedaj pekovska obrt. Število obrti se še sedaj ni znižalo. V lanskem letu so bili trikrat pomožniški izpiti, pri katerih je 18 kandidatov položilo izpit. Združenje je v preteklem letu imelo 36.371 din dohodkov in 35.734 din izdatkov. Razmere so združenje prisilile, da je proračun za prihodnje leto znižalo na 27.000 din.

Po poročilih se je razvila debata, pri kateri so bila načeta vprašanja, s katerimi se mora pekovska obrt v času pomanjkanja moka prav poseben baviti, če hoče vzdržati. Volitev letos ni bilo ter bodo šele prihodnje leto.

Apostoli lepega vedenja v praksi

So ljudje, ki se hudo radi postavljajo s svojim olikanim in vpludnim vedenjem. Toliko ga imajo, da ga hite kot pionirji olike prodajati in vcepljati po nevidnih valovih tiščeljske spoštljivosti poslušalcev. Kako pa se taki »učitelji« vedejo v praksi, pa naj pove sledeči primer:

Preteklo soboto je bila v ljubljanski Operi premiera Gounodove opere »Faust«. Vse oči so bile vprte v sceno, med poslušalci je vladala tišina kakor se spodobi, dostojna, vpludna tišina, da nihče ne moti svojega sosedu pri poslušanju.

Tedaj pa se iz teme pri vratih v parterju izluči oglata postava »arbitra elegantiarum«: visoko vzravan, z nageljčkom v gumbnici, mogočnega, vedrega in poetičnega čela, v katerem bi se, če bi bilo zrcalo, ogledovali galebi obeh Oceanov, s heroičnim ščipalnikom na nosu in hejslovanskim bliščem rodoljubarskega patosa (takole davno izpred vojne) v očeh, se »mož olike« z drvarskimi koraki odpravi čez hreščeči pod k svojih vrst. Ze mahne njegova listanja po leksikonih in »Urbanusi« javna desnica; in kakor tam listi, tod zašumi sedeče, potrpežljivo ljudstvo. In ko obide parado togo zravnanih poslušalcev, spusti mož veličastja svoje plemenite, slonokoščene ude v naslanjač; presunljivo zavjaka nedolžni sedež, ker mora na povelje v rajskih višavah se sprehajajočega »samotnega popotnika« spustiti v dvorano povezek tonov, ki jih Gounod ni nikoli napisal...

Taki so apostoli lepega vedenja v praksi!

>Več manire, — pa brez zamere!<

Športne vesti

Dresden, 26. marca. AA. DNB. Včeraj je bila tekma med reprezentancama Zagreba in Dresdenu v namiznem tenisu. Zagreb je zmagal s 5:0. Znana jugoslovanska igralka Heksner in Slovenec Dolinar Zarko, ki sta znana v Nemčiji, sta tudi pri tej priliki pokazala svojo visoko razred.

Stockholm, 26. maja. AA. DNB. Znani švedski smučar Dahlquist, ki je v zadnjem času večkrat zmagal, je doživel nenaden poraz. Finski smučar Mathinen je dosegel čas 1:46.50, šved pa 1:47.45.

SELDON TRACE:

KORAKI V NOČI

Roman s slikami

»Nečem...« je odvrnil Daxbury. G. Darek je kolebal. »To je velika nevarnost!«

»Manj nevarnosti je za vas, če naredite tako, kakor vam predlagam!« Zopet je nastala tišina.

Guidlugh je vzel klobuk, šel k vratom in tam obstal.

G. Daxbury je zakašljaj in pogledal izpod čela Dareka, ki mu je obrnil hrbet. Hotel je nekaj reči, a se je premislil. Tedaj se je Darek počasi okrenil.

»Kaj še čakate?« je vprašal detektiva. »Vsega odgovora« je rekel Guidlugh. »Slišali ste ga! To je moj končni odgovor!«

»Oprostite, a imel sem vtis, da odgovor G. Daxburyja še ni dokončen!« Bančni direktor se je držal, kot bi ga to ne brigalo.

»Meni je vseeno!« Guidlugh je govoril z odločnim glasom. »Vzemimo, gospoda, da vam nekaj zaupam!« Darek je ravnodušno zignil z rameni.

»To je najmanj, kar lahko naredite! Končno tudi ne bo spremenilo moje odločitve.« Guidlugh je emajal z glavo in se vrnil v sredino salona.

»Lahko vam povem, da imam obvestilo, iz katerega sklepam, da se nam bo moral

morilec vsak čas odkriti.«

»Se spominjate, da je bila naša največja težava odkriti človeka, ki je pomagal Cashdonu pri begu. Ta človek, ga je tudi brez vsakega dvoma skrivati. A sedaj smo temu človeku že na sledi.«

»A!« Ta vzklik se je iztrgal g. Daxburyju in Guidlugh je na njem obdržal svoj pogled. Tudi Darek se je presedel na svojem stolu.

»Dobro, naj nadaljujem!«

»Preden bom povedal svojo teorijo, zahtevam od vaju, da obdržita vse moje besede zase kot dragoceno skrivnost!«

»Za božjo voljo, malo hitreje! Preidite na stvar samol! Ne pozabite, da mi dva braniva svoje življenja!«

»Da, vem«, je rekel Guidlugh hladno. »Kot uvid naj vaju spomnim, da se je pokojni Ricardo pečal s sumljivimi denarnimi posli v tem mestu. Menim, da vama je bilo to že znano.«

»Res, gospod inspektor, jaz ne razumem, o čem govorite...«

»Hočem biti bolj jase! Pri pregledovanju Ricardove blaginje so se našli dokumenti in pisma, ki pričajo, da je posojal denar. Posojal je z zelo visokimi obrestmi. V tem prepisu je tudi nekaj vaših pisem, gospod Daxbury.«

Bančni direktor se je ugriznil v usnice in se tresel po vsem telesu.

»Na žalost se ne smemo predajati in se opirati na osebnost čustva pri tako važni preiskavi. Tega itak ne bomo objavili, kvečjemu, če ne bo v neposredni zvezi s samim umorom. Pisma dokazujejo, da je bilo dano posojilo, dočim priznanje nismo mogli najti. Mislim, g. Daxbury, da ste ta dolg že vrnil!«

»Res, gospod inspektor, zelo neuprijetno je razpravljati... o tako privlačni zadevi!«

»Vprašal sem, vas, gospod, če ste dolg že vrnil?«

»Da, da, že dolgo je od tega!« Darek Ricardo je že pričel zehati.

»Jaz mislim, da mora biti človek zelo predrzen, če vtika svoje nos v take privatne stvari! Kaj se to vas tiče, jeli g. Raxbury vrnil svoj dolg staremu oderuhu Ricardu ali ne?«

Malo prišljen posmeh se je začrtal pod detektivovimi brki.

»Ni mi do tega, da na tak način raziskujem vso stvar g. Ricardo! Bolje napravim, če vam povem takoj cilj tega raziskavanja.«

Med ostalimi dolžniki pokojnega Ricarda, sem našel tudi polkovnika Datmarja. Preden je nadaljeval, je za čas utihnil.

»Nisem našel njegove priznanice. Zdi se mi, da je bil ta dokument vzet na nedovoljen način!«

Nečem se vmešavati v poedinosti. A moj sklep iz vsega tega je ta, da je bil prav polkovnik Datmar tisti, ki je pomagal Cashdonu pri begu iz zapora. On ga je tudi ekral in ga nagovarjal za zločin.

Z drugimi besedami povedano, je bil Cashdon le orodje v polkovnikovih rokah.«

Detektiv je zopet utihnil. Darek je prebledel, a g. Daxbury je težko dihal in otožno majal z glavo.

»Jaz tega ne morem verjeti, g. inspektor! Polkovnik Datmar je bil moj dober prijatelj!«

»Verjemite, da je to nemogoče in nepojmljivo!...«

»Ne vidim, zakaj bi bilo to nemogoče!« ga je mirno prekinil Darek Ricardo. »Vsi vedo, da sta bila stric in etari Datmar v sovražstvu. A če je poskušal moj stric, da bi uničil Datmarja, potem je ta trditve še bolj verjetna. Le sprašujem se, čemu služijo odkritje po njegovi smrti. Kdo je potem ubil njega samega?... Počakajte malol... Sedaj vidim, kam merite. Na koncu je Datmar hotel izdati Cashdona, a ta mu je za vedno zaprl usta!«

Guidlugh se je zopet zasmejal.

»Kaj pravite k moji teoriji, g. Daxbury?«

»Ponavljam, vama, da je to neverjetno. Polkovnik je bil moj najboljši prijatelj!« je odločno rekel bančni direktor.

»Sedaj razumete, zakaj sem pravkar rekel, da se bo moral Cashdon vsak čas sam odkriti. Če je moja teorija točna, potem ni le zaprl za vedno usta človeku, ki ga je ekral, temveč je tudi samemu sebi odprl vrata ekral!«a. Ker nima več pomočnika, ki bi ga dolgo skrivati, so mu njegovi svobodni delci šteti. Mogoče bo poskušal, da še koga ubije, a to poslednjič!«

»Na nas bo meril, vi pa hočete, da se mu staviva za tarčo!«

»Ne bom mu dal možnosti, da pride do vas, ali vi ga lahko zapeljete, da se vjame v naše mreže!«

»Vloga, ki jo je v vsej tej stvari igrala policija je nesramna! Najprvo moj stric, nato Prince in miss Bughi! Zakaj nekje je Cashdon njo ubil? Mislim, da boste odgovorili, da je hotel tudi njej zamašiti usta!«

Darek se je okrenil k detektivu, ko je izgovoril te poslednje besede. Guidlugh je prikril.

»En umor potegne za seboj še drugega in tako se morilec privadi zločinu. Miss Bughi je hotela nekaj odkriti, kar bi bilo za njo bolje, da ne bi zvedela... V njeno izpoved sem polagal velike nade... Ali če se z govori o njej, naj vama povem, da smo v njeni sobi našli zelo čudna pisma. Bila so ljubavna pisma. Ali morda katerega izmed vaju to preseneča?«

»Ljubavna pisma!« je izgovoril Darek. »Moj Bog, tega ne bi nikdar pričakoval!«

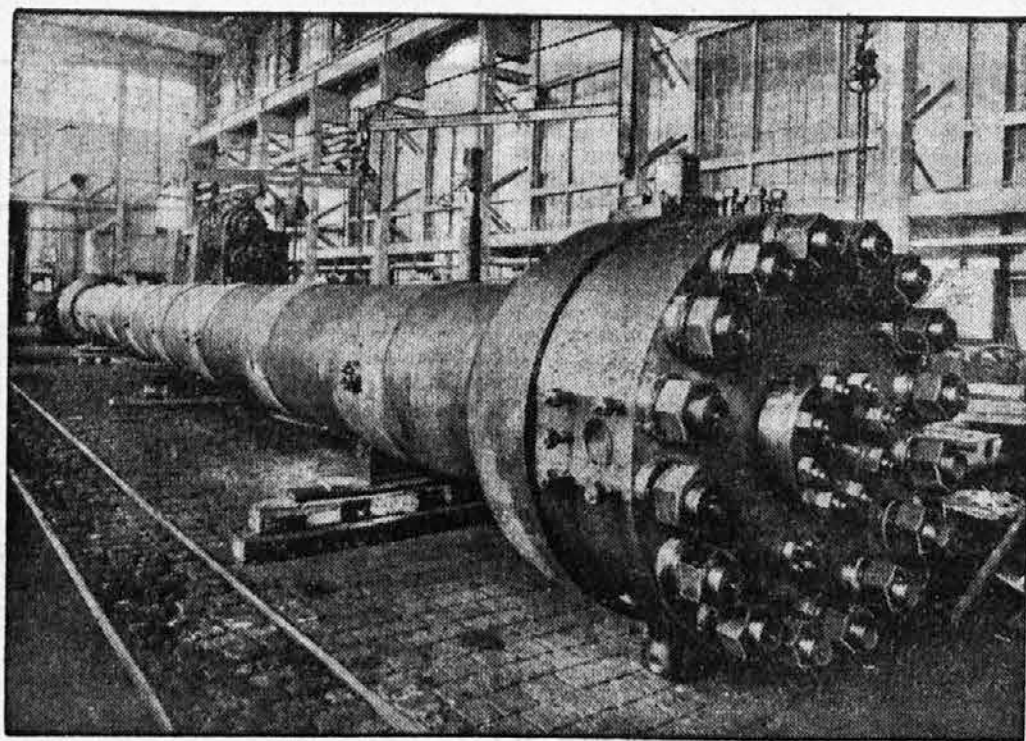
»Mislim, da je bila miss Bughi malo... prišla že v letal!« je rekel Daxbury.

»Med nami receno«, je nadaljeval Guidlugh, »si je to mislil tudi on, ki ji je pisal ta pisma. Če izvzamemo par prvih pisem, so vsa ostala dajala vtis, da bi se rad rešil te zveze. Sicer izgledajo ti rokopisi iskreni in nimajo podpisa. Hm!... Lahko bi rekel, gospoda, da je to odkritje oba presenetlo?«

Utihi! je in ju pogledal.

»To je več kot presenečenje, to je neverjetno!« je zmeden rekel g. Daxbury.

»Jaz bi stavil, da je to Cashdon! Pripravil je, da mu pomaga pri njegovih zločinskih načrtih.«



Ogromna jeklena cev iz neke nemške tovarne, kjer izdelujejo sintetični gumi.

Starodavni znameniti Rim — v zakloniščih

V Koloseju zavetišča pred letalskimi napadi. — Sto tisoč vreč peska varuje Forum Romanum

Rimski dopisnik belgrajske »Politike« je te dni poslal svojem listu zanimivo poročilo, v katerem se bavi v zvezi s sedanjo vonjo z znamenitimi spomeniki iz starodavnega Rima, ki so jih zaradi nevarnosti pred morebitnim sovražnim letalskim napadom na Rim deloma prenesli na druga, varnejša mesta, ali pa jih na kraju, kjer stojijo, tako zavarovali, da jim sovražnikove bombe ne bodo mogle do živga. V začetku svojega dopisa piše, da danes v Italijo nič več ne prihajajo tuji, kakor so jo tako radi obiskovali prej, pač pa bi utegnili v bližnji bodočnosti prihajati tja le sovražni »letalski turisti«, kakor imenuje nezaželene bombnike, nato pa nadaljuje:

Prvič v zgodovini je tudi stari Rim dobil lice vojskujočega se mesta

Samo takšni »turisti« bi se mogli danes pojaviti. Drugih ni. Niti enega. Vsi, ki iz tujine prihajajo sem, prihajajo po posebnih opravkih, ki so v zvezi s sedanjimi razmerami. Danes najti v Italiji tuja, bi torej pomenilo izreden dogodek. Vendar pa rimske starine niso ostale čisto same in zapuščene. Tudi ob njih se je naselil duh današnjih vojniš časov. V rimskem koloseju so zgrajena velika zaklonišča za primer letalskega napada. Po vsej Italiji so zaprti vsi muzeji. Mnogoštevilne zgodovinske dragocenosti so odnesli na varno, pod zemljo. Stari Rim, kakor tudi ostala Italija iz preteklosti je v zavetiščih, kjer čaka, da se vrnejo stari časi, ko bo svet spet občudoval te znamenitosti.

Na kratko rečeno, Italija znanih znamenitosti, Italija, znana po Benetkah, Firenci, Bologni, Milanu, Rimu in drugih mestih, v teh časih ni aktualna. Ni tujeve, pa tudi tistih stvari ne, zaradi katerih so tuji prihajali v to deželo. Vse, kar se je dalo skriti pod zemljo, vse, kar se je moglo spraviti v zaboje, je odstranjeno s svojega zgodovinskega mesta. Tisti veliki spomeniki, ki so morali ostati na svojih mestih, so ograjeni z visokimi skladovnicami s peskom, napolnjenih vreč in lesenimi pregradami. Tako je prvič v zgodovini tudi stari Rim dobil nenavadno lice, lice vojskujočega se mesta.

Dragocenosti iz muzejev in galerij — tudi na varnem

Zaradi nove in učinkovite letalske vojske, ki se je v tej vojni prvič pojavila, so nastala tudi razna vprašanja, ki so v tesni zvezi z učinkom te letalske armade. Med drugimi vprašanji, ki so se vsilila, je bilo tudi tisto, ki se je nanašalo na zavarovanje velikih umetniških in zgodovinskih važnih del. To vprašanje je v Italiji reševalo generalno ravnateljstvo za umetnost pri ministru za ljudsko vzgojo. Že pred začetkom vojne so naredili številne poskuse, da bi prišli do gotovih pravil in načel, po katerih bi postopali v primeru nujne potrebe, da se odstranijo vsa dragocena umetniška dela. Organizirani so bili posebni oddelki gasilcev, delavcev in policije, ki so pravočasno rešili dobljeno nalogo.

Zgrajena so bila posebna zavetišča, kamor so prenesli vse najdragocenejše predmete iz muzejev in galerij.

Tako so danes vse dragocenosti stare Italije in Rima pod zemljo. Mnogo so jih spravili na varno daleč proč od velikih mest bodisi v podzemna zaklonišča, ali pa na prostem. Vsa dela za zavarovanje dragocenih umetnin so bila zelo obsežna. In to tudi ni prav nič čudno, če upoštevamo, kako ogromno število takšnih starinskih umetnin ima Italija.

Računajo, da so odstranili

na tisoče samo kipov in umetniških slik

Iz rimskih galerij, muzejev in cerkva so prenesli v zavetišča na stotine del Rafaela, Tiziana, Caravaggia, Rubensa, Van Dycka in drugih mojstrov. Poleg tega so danes pod zemljo mnogoštevilni porcelanski predmeti, zlate in srebrne vaze ter druge umetniške stvari. Na varno so odnesli prav tako vsa pomembnejša rezbarska dela, dalje važna arheološka odkritja in 247 zabojev, polnih stvari iz rimskega Antikvarija ter na tisoče raznih predmetov Narodnega in Narodopisnega muzeja v Rimu. Vse to je danes pod zemljo.

Stari Forum Romanum pod vrečami peska

Rešiti je bilo treba tudi vprašanje, kako zavarovati tiste dragocene predmete, ki jih ni mogoče prestaviti. Gre v prvi vrsti za spomenike in izkopenine v starem delu mesta Rima. Tu so postopali po metodi tako imenovane zunanje zaščite. Zgradili so visoke skladovnice s peskom napolnjenih vreč ter primerne lesene pregrade. Vse, kar je dragocene, je zakrito in zavarovano. Znani slavoloki Konstantina, Tita Septimija, mnogoštevilne freske, vse izkopenine na Forum Romanum, vse stare znamenitosti na Kapitolu in na Palatinu, vse to je danes pod vrečami, napolnjenimi s peskom. Vse je zgrajeno in maskirano. Vse nosi na sebi črno-belo-rumeni znak, da bi sovražni opazovalci iz zraka videli, da so na teh krajih »zgodovinski predmeti«. Za zaščito teh stvari so porabili ogromne količine peska. Samo za Konstantinov slavolok v Rimu je bilo treba 55 tisoč vreč peska ter mnogo lesa. Za starinske dragocenosti na Forum Romanum pa so porabili poleg drugega sto tisoč vreč peska.

Štiri milijarde dinarjev izdatkov v enem dnevu

United Press poroča iz Londona, da so dosleži v zadnjem tednu britanski vojni izdatki rekordno višino 58,6 milijonov dolarjev (okrog 4 milijarde din) v enem samem dnevu. Skupnih vojni izdatkov v zadnjem tednu pa je Velika Britanija imela 410,8 milijonov dolarjev (okrog 18 milijard dinarjev).

Zavod za proučevanje judovskega vprašanja

Prvič se je zgodilo, da znanstveniki na posebnem kongresu razpravljajo o tem vprašanju s političnega stališča

Po poročilu nemške uradne agencije so v Frankfurtu ob M. prispele številne ugledne osebnosti javnega življenja ter zastopniki znanosti iz Nemčije in iz tujine, da bi se udeležile dela zavoda za proučevanje judovskega vprašanja. Ta zavod bodo namreč v tem mestu odprli te dni. Pri tej priliki so bili navzoči zastopniki 9 držav. Včeraj je župan iz Frankfurta priredil sprejem v čast gostov, zvečer pa pokrajinski voditelj Sprenger.

Da se ohranijo dokazi o delovanju razpuščenih društev

Francoski službeni list objavlja zakon o likvidaciji imetja tajnih društev v Franciji, ki so bila prepovedana z zakonom iz lanskega leta. Nove odredbe omogočajo, da se ohranijo zgodovinska dokazila o delovanju razpuščenih društev. Arhive in ostali material so izročili narodni biblioteki.

Odličen nadomestek za snovi bombaža — iz odpadkov konoplje

Po dolgi poizkusih se je madžarskim strokovnjakom posrečilo najti način za pridobivanje vlaken iz konoplje in konopeljske slame ter odpadkov. Ta vlakna, ki so jim iznajditelji dali naslov »Kotonine«, so pripravna za vsakovrstno uporabo v tekstilni industriji. V prvi vrsti jih bodo uporabili za odličen nadomestek za surovi bombaž. Po računih strokovnjakov bo lahko madžarska industrija za sedaj izdelala okrog 17.000 metrskih stotov teh vlaken.

Telefonski razgovor na daljavo 13.000 km

Bogat trgovec iz avstralskega mesta Melbourne je moral nujno govoriti po telefonu s Honolulu. Čeprav sta oba kraja oddaljena drug od drugega 13.000 kilometrov, je vendar dobil zvezo v razmeroma kratkem času, v enem dnevu. Kabel je bil zvezan s tremi radijskimi sistemi in štirimi telefonskimi medkrajevnimi programi. Razgovor se je pričel iz Melbourne ter se je prenašal po telefonski žici v Sidney, iz Sidneya po radiu v Baldock, od tod po žici v Rugby in zopet po radiu v New York, potem pa čez Ameriko in končno z radijskim prenosom čez Tih ocean v Honolulu.

Pravijo, da dozdaj še ni bilo nobenega primera, da bi kdo tako naglo mogel dobiti telefonsko zvezo s tako oddaljenim krajem. Možno je za ta telefonski razgovor moral plačati okrog 9000 dinarjev. Ker je razgovor trajal devet minut, bi torej prišlo na vsako trinitutno enoto 3000 dinarjev našega denarja. Pri tem bogatem Avstralcu pa očitno denar ni igral nobene važne vloge.



Gertrude Gelbin:

MLADI EDISON

Resnična filmska povest o mladosti velikega izumitelja

Tom je bil tako razburjen, da bi se bil kmalu zgrudil. Noge so mu klecale. Sploh ni slišal, kaj mu govori Edison in kaj mu voščijo drugi. Sepetal je:

»Tannie, moja dobra, stara Tannie!«

Millerjeva lokomotiva je odšla nazaj na postajo Port Huron. Na čakališču je bila zbrana množica ljudi in nepotrpežljivo pričakovala poročil o vlakih št. 7. Ko so ljudje zagledali lokomotivo, jim je v strahu zastal dih. Toda Tom se ob pogledu na množico ni mogel vzdržati in je začel besno in prešerno vižgati. Strojvodja Miller pa je že od daleč mahal in vpil:

»Vse je v redu! Vse je dobro! Tom je ustavil vlak... v zadnji minuti! Vsi so rešeni!«

Iz množice se je vzdignil krik olajšanja, odobravanja in veselja. Pritisnili so do vlaka ter Toma hoteli kar strgati s stroja. Ves srecen in razburjen je Tom planil med ljudi in se vrgel naravnost v naročje lastnemu očetu, ki ga je bila strašna skrb tudi prignala na postajo. S težavo se je bil oče Edison pripril do stroja, ravno pravi čas, da je prestregel sina, ki mu je brez diha izjel veselje sporočila, sporočilo, ki ga oče skoraj ni več pričakoval in čakal samo potrdila najstarejših pričakovanj.

Stisnil je Toma k sebi — kako prijetno je bilo usekanemu Tomu čutiti očetov objem! — in mu zamolklo, s solzami v očeh dejal:

»Tom, ponosen sem na tebe! Tom bi bil najrajši zavriskal — bilo je prvo priznanje, ki ga je dobil od skopobesnega, sko-

raj čmernege očeta. Tado premagal se je, čeprav je to zanj bil največji uspeh v življenju, ter se začel branjiti:

»Ah, kaj, oče. Saj nimam jaz nič pri tem. Vlak je rešila Tannie, ki je razumela moje sporočilo. Če bi ne bilo nje...«

Oče se je smehljaj:

»Nisem mislil samo na vlak št. 7, temveč prav tako tudi na zrakalo, na luči, na tvojo mater.«

Tom je planil pokoncu in zavpil:

»Mama!«

Na mah se je sponnil vseh strahot in skrbi, katere je prešlo preteklo noč. Sredi velike radosti se mu je porodila spet grenka skrb. Vprašal je očeta:

»Oh, kako je mami? Ali bo ozdravela?«

Oče ga je spet stisnil k sebi in mu pokimal.

Tom je planil, poskočil, kar so ga vrgle noge ter zavpil:

»Hura!«

Prvič v življenju je premagal ves strah pred očetom ter se mu vrgel okoli vratu. Oče ga je močno objel in stisnil k sebi. Ljudje so obmolknili, nekaterim so začele siliti solze v oči.

Do Toma se je pripril Mc Carney in mu prisrčno stisnil roko:

»Tom, če ti ta uspeh ne pomaga do službe brzojavnega uradnika, ti bom pa jaz prepustil svoje mesto!«

(Dalje.)



»Tom, ponosen sem nate,« je ganjeno govoril oče

GENERAL KRIVICKI:

BIL SEM V STALINOVU SLUŽBI

Stalin Tuhačevskemu ni nikdar dopustil tega doneska k svojem življenjepisu. Ta mož je vedno čakal prilike ter se nad vsakomur, ki ga je kdaj resno obsojal, prej ali slej maščeval.

Leto pozneje je prišlo do resnih razlik med Stalinom ter med rdečo vojsko. Šlo je za velike politične smernice. Ta sporna vprašanja so se nazadnje končala s sporazumom. Če bi bežno pogledal, se je zdelo, da so stare, osebne in politične rane zaceljene.

Nihče od nas pa ni prav nikdar dvomil, da bi tudi en sam edini izmed teh mož v rdeči vojski, ki so obsojali Stalinovo politiko, ne bil brezpogojno zvest sovjetski vladi.

Posameznosti iz teh sporov med Stalinom in med rdečo vojsko spadajo v drugo zgodbo. S trockistično opozicijo v rdeči vojski so seveda obračunali že dolga leta pred velikim čiščenjem. Toda vseeno je važno zarisati glavne črte iz osnovne razlike v mnenjih.

Prisilna kolektivizacija kmetij z izgoni ter z drugimi kazenskimi ukrepi, ki so se končali z gladom ter z unčevanjem milijonov kmetov, je neposredno udarila rdečo vojsko. Kajti pri močnem naraščanju industrijskega delavstva pod sovjetsko oblastjo, je bila vendar pretežna večina prebivalstva kmetijska. In vojska je imela globoke korenine v vaseh.

Če so vojaki in novaki prejeli pisma, v katerih so jim slikali usodo sorodnikov doma, jih je to polnilo z jezo, z grenkobo in celo z mislimi na upor. Vasi so ropali in uničevali oddelki GPU, ki so dobili zapoved, naj naglo in temeljito »obraču-

najo s kulaki«. Po najbogatejših poljedelskih okrožjih Sovjetske zveze, po Ukrajini, pa tudi na severnem Kavkazu so izbruhnile kmetijske vstaje. Brezobzirno so jih dušili posebni bataljoni GPU, zakaj do rdeče vojske niso imeli nobenega zaupanja, kadar je šlo za streljanje ruskih kmetov.

V teh okoliščinah ni bilo nič čudnega, da se je morala rdeča vojska vidno slabšala, če si jo gledal vojaško. Politični oddelek v vojski pod vodstvom generala Gamarnika je bil ena najvažnejših pomožnih ustanov pri naši narodni obrambi, občutljiva, nervozna tvorba, ki je zaznamovala vsak tresljaj, kateri se je pokazal v vrstah vojakov. Ta politični oddelek je vrhovnemu poveljstvu ter častniškemu zboru poslal iz prve roke natančen pregled o nevarnem razpoloženju pri vojakihih po vojašnicah in tudi pri kmetih po vaseh.

Leta 1935 je general Blücher, tedaj poveljnik vojaškega okrožja na Daljnem vzhodu, poslal Stalinu ultimatum, v katerem je povedal, da ne bo več mogel odgovarjati za obrambo obmorskih pokrajin ter Poamurja proti Japoncem, če ne bodo vzhodnosibirskih kmetov izvezli iz tedanjih trdih postavk.

Stalinova moč je tedaj visela na tako tanki niti, da je bil prisiljen k udaji. Kmetom na področju maršala Blücherja so na široko popustili.

Več let pozneje je Stalin moral prevreči ves kolektivizacijski načrt ter vsem kmetom na kolektivnih posestvih dovoliti, da so smeli imeti nekaj lastnih malih njiv ter jih obdelovati.

Vojna med sovjetsko vlado in med kmeti še ni končana. To se je spet enkrat pokazalo poleti 1939, ko so razglasili zakon, ki sili kmete, da opravijo določeno količino dela na skupnih posestvih, preden se smejo dotakniti lastnih njiv. Za današnje poveljnike rdeče vojske to pomeni, da morajo deset let po velikem bojnem pohodu za rešitev vprašanja o poljskem pridelovanju vojaki GPU pripraviti pri slehernem kmetu, da bi bilo za morebitno vojno pripravljen dovolj živežnih zalog.

Prav ta čas je med častniškimi zborom prišlo do nezadovolj-

stva zaradi Stalinove mirovne politike do japonskih napadov. Nezadovoljstvo se je začelo s prodajo vojaško važne kitajske vzhodne železnice. Vojni minister Vorosilov je tedaj bil docela na strani poveljstva rdeče vojske. Z Gamarnikom in Tuhačevskim je poskušal uveljaviti stališče vojaštva proti Stalinovemu političnemu odboru.

Stalin je trdil, da bo samo kolektivizacija ustvarila trdno gospodarsko podlago za razvoj bodoče moči, da je treba vse žrtvovati za to politiko in da mora Rusija zaradi tega imeti mir za vsako ceno.

Tuhačevski se je leta zastoj pri Stalinu zavzemal, da bi ustvarili sklade za motorizacijo in mehanizacijo rdeče vojske. Vedel je pri tem, da ima za seboj vse rdeče častnike iz sovjetskih vojaških akademij.

Stalin se je zdaj spomnil želja Tuhačevskega ter je sklenil, da mu bo zamašil usta s tem, da bo izpolnil njegove sanje. Sklenjena je bila politična kravja kupčija. Stalinu se je izpolnila njegova volja glede splošne politike na znotraj in navzven, vrhovno poveljstvo rdeče vojske pa je dobilo denar za modernizacijo vojaškega stroja.

Vojski so se po tej kupčiji njeni načrti prav na daleč uresničili. Kako daleč pa je kolektivno poljedelstvo ostalo oddaljeno od ustvaritve nameravane »trdne podlage«, kažejo ukrepi iz poletja 1939.

To so bili prvi začetki tistega, kar je splošno poznano kot nasprotje rdeče vojske do Stalina. To je nekaj od mnogih razlik v mnenjih o političnih vprašanjih, ki so vedno znova vznikala v različnih razdobjih pri ustvarjanju sistema za državno obrambo Sovjetov.

Toda to pot je spor privedel do divjih govoric v tujini. Govorice so hotele vedeti o boju za oblast med Stalinom in Vorosilovim. Toda ni bilo nič takega. Bila je samo razlika, ki se ni dosti ločila od marsikaterih drugih razlik med Stalinom in raznimi političnimi opozicijskimi skupinami prejšnjega leta...